

+IA- EKİNİN KIRIM TATAR TÜRKÇESİNDEKİ KULLANILIŞI ÜZERİNE

*Arzu S. ERTANE BAYDAR**

ÖZET

Bu çalışmada +IA- ekinin Kırım Tatar Türkçesindeki kullanılışı üzerinde durulmuştur. Türkçenin en eski metinlerinden itibaren her dönemde işlek olarak kullanılan +IA- ekinin Kırım Tatar Türkçesindeki farklı kullanımına dikkatler çekilmiş; ayrıca ekin bu farklı kullanımları ve bunun nedenleri izah edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmadaki tüm örnekler tanıklıdır. Söz konusu örnekleri tespit edebilmek için Kırım Tatar Türkçesi edebî dili ile yazılmış çok sayıda eser ve sözlük taranmıştır.

***Anahtar Kelimeler:** Kırım Tatar Türkçesi, +IA- eki, +IA- ekinin Kırım Tatar Türkçesindeki kullanılışı.*

ABSTRACT

On the Use of +IA Appendix in Crimea Tatar Turkish

It has been emphasized in this study on the use of +IA- appendix in Crimea-Tatar Turkish. It is focussed on the different use of +IA- appendix, used frequently every period from the oldest Turkish texts, and also on the different use of it. It has been tried to explain the reasons of the different uses.

* *Yrd. Doç. Dr., Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim üyesi.*

Examples of this study are all proved. In order to indicate these questioned examples, a large number of Works written in Crimea-Tatar literary Turkish and dictionaries have all been scanned.

Key Words: Crimea-Tatar Turkish, +IA- appendix, the use of +IA- appendix in Crimea-Tatar Turkish.

+IA- eki, Türkçenin ilk yazılı metinlerinden itibaren her döneminde ve lehçesinde bugün de yaşayan Türk lehçelerinde¹ çok işlek² olarak kullanılan bir yapım ekidir. Ek hakkında Prof. Dr. Zeynep Korkmaz şunları söylemektedir: +IA eki, *Eski Türkçeden beri bütün lehçelerde canlı ve çok*

¹ Örnek olarak bk. Tahsin Banguoğlu (1995), *Türkçenin Grameri*, 4. bs., Ankara: TDK Yay., s.214-218; F. Leyla Baykoca (2007), *Kuzey Grubu Türk Şivelerinin Karşılaştırmalı Yapım Ekleri*, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.119; Jean Deny (1941), *Türk Dili Grameri*, (Tercüme: Ali Ulvi Elöve), İstanbul: Maarif Matbaası, s.481-483; Janos Eckmann (1988), *Çağatayca El Kitabı*, (Günay Karaağaç), İstanbul: Edebiyat Fak. Yay., s.44-45; Ayabek Bayniyazov (2004), *Kazak Türkçesi Grameri*, Ankara: Gazi Kitabevi, s.225-226; Volkan Coşkun (2000), *Özbek Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yay., s.62; Haydar Ediskun (1992), *Türk Dilbilgisi*, 4. bs., İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 224-225.; Ahmet B. Ercilasun (1984), *Kutadgu Bilig Grameri -Fiil-*, Ankara: Gazi Ü. Yay., s.14-15; Muharrem Ergin (1989), *Türk Dil Bilgisi*, 18. bs., İstanbul: Bayrak Yay., s. 170-171.; A. Von Gabain (Çev. Mehmet Akalın) (1995), *Eski Türkçenin Grameri*, 2. bs., Ankara: TDK Yay., s. 49; Gürer Gülsevin (1997), *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: TDK Yay., s.120-121; Mehmet Kara (2001), *Türkmençe*, 2. bs., Ankara: Akçağ Yay., s.29; Ali Fehmi Karamanlıoğlu (1994), *Kıpçak Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yay., s.46-47; Hülya Kasapoğlu Çengel (2005), *Kırgız Türkçesi Grameri*, Ankara: Akçağ Yay., s.129-130; M. Fatih Kirişcioğlu (1999), *Saha (Yakut) Türkçesi Grameri*, 2. bs., Ankara: TDK Yay., s.51; A. N. Kononov (1941), *Grammatika Türetskogo Yazıka*, Moskva: Izdatelstvo Akademi Nauk SSSR, Leningrad, s.103-106; Zeynep Korkmaz (2003), *Türkiye Türkçesi Grameri-Şekil Bilgisi-*, Ankara: TDK Yay., s.116-119; Mustafa Öner (1998), *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, Ankara: TDK Yay., s.53-56; Nevzat Özkan (1996), *Gagavuz Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yay., s.109-110; Recep Toparlı (1995), *Harezmi Türkçesi*, Sivas: Seyran Yay., s.20; Emine Yılmaz (2002), *Çuvaşça Çok Zamanlı Morfoloji*, Ankara: Grafiker Yay., s.127-128; Ferhat Zeynalov (1993), *Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Dilbilgisi*, Çev. Yusuf Gedikli, İstanbul: Cem Yayınevi, s.226-229.

² Burada özellikle ekin sık kullanımı ile ilgili olarak iki önemli çalışmayı belirtmemiz gerekir: Cengiz Alyılmaz (2004), *Eski Türkçenin Söz Varlığının Düz ve Ters Dizimi*, Ankara: Kurmay Yay., s.360-365;373-377.; Efrasiyap Gemalmaz vd. (2004), *Türkçe Sözlük'ün Ters Dizimi*, Ankara: TDK Yay., s.56-61;103-106. Söz konusu bu çalışmaların birincisi, ekin Eski Türkçede; ikincisi ise ekin Türkiye Türkçesinde ne denli işlek bir isimden fiil yapma eki olarak kullanıldığını göstermesi bakımından önemlidir. Hem bu çalışmalar hem de ekin çok yönlü olarak ele alındığı; Şükrü Halûk Akalın (1995), “+IA Ekinin Çatı Ekleriyle Kullanılışı Konusundaki Görüşler ve Ekin Yabancı Kaynaklı Kelimelere Getirilişi Üzerine”, *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993)*, Ankara: TDK Yay., s.92-105. isimli bildiri ve bu bildiri ardından yapılan değerlendirmeler söz konusu ek ile ilgili olarak yapılan önemli çalışmalardır.

işlek olan bir addan fiil türetme ekidir. Türkiye Türkçesinde de verimli ve anlamca çok yönlü türetmeler yapmıştır. Tek veya çok heceli her türlü ad kök ve gövdeleriyle, sıfat, zarf vb. ad soylu sözlere de gelerek geçişli ve geçişsiz fiiller türeten bir ektir. Ekin işlekliliği, türettiği fiillere ayrı anlamlar yüklemesiyle de kendini gösterir. (Korkmaz 2003: 116)

+*LA-* eki, geldiği kelimelerden yapma veya olma ifade eden fiiller türetir. Yine +*LA-* ekinin -*n-* ve -*ş-* çatı ekleri ile birleştiği +*LAN-* ve +*LAŞ-* şekilleri de Kırım Tatar Türkçesinde sıkça kullanılmaktadır:

açuvlan- [kızmak, öfkelenmek] (CN 180/12), *ağırlaş-* [1. ağırlaşmak, şişmanlamak 2. güçleşmek, karmaşık bir hâl almak] (DM 130/2), *aydınlan-* [ışık almak, parlamak, aydınlanmak] (TSS 71/1), *azlaş-* [küçülmek, azalmak] (M 83/8), *beneklen-* [beneklenmek, benek oluşmak, işaretlenmek] (Kİ 83/5), *inatlan-* [inat etmek, inat göstermek, direnmek] (AK 204/3), *qaarlen-* [1. bozulmak, dağılmak 2. bozulmak, perişan olmak 3. üzülme, darılmak] (YH 137/1), *kifayetlen-* [razı olmak, kanaat etmek, yetinmek] (CN 176/1), *yaqınlaş-* [yaklaşmak, yakınlaşmak] (ÖY 32/7), *yarılaş-* [yarışmak, müsabaka yapmak] (KTRL 2005)

Ek, Kırım Tatar Türkçesine farklı nedenlerle ve değişik şekillerde Batı dillerinden giren kelimelere de getirilmektedir.³

+*LA-* eki, Eski Türkçeden beri her dönemde ve her lehçede kullanılmıştır. Bu kullanılışlarına dair bazı örnekleri aşağıda dikkatlere sunuyoruz:

Eski Türkçede

ahla-, *arala-*, *otala-*, *subıla-*, *yırla-*

birle-, *közle-*, *münle-*, *öpkele-*, *yigle-*, (Alyılmaz 2004: 360-365; 373-377)

Harezmi Türkçesinde

birle-, *konakla-* (Toparlı 1995: 20)

Kıpçak Türkçesinde

bayramla-, *bogazla-*, *çöple-*, *esenle-*, *sözle-* (Karamanlıoğlu 1994 46-47)

Çağatay Türkçesinde

agırla-, *arzula-*, *avla-*, *balala-*, *tünle-* (Eckmann 1988: 44-45)

³ Batı dillerinden Rusça vasıtasıyla Kırım Tatar Türkçesine giren ve +*LA-* eki ile fiilleştirilen kelimelerden bazılarını dikkatlere sunuyoruz: *avansirle-* [avans vermek] (KTRL 2005), *betonla-* [beton dökmek] (CN 163/3), *boqsla-* [boks yapmak].

Eski Anadolu Türkçesinde

adımla-, başla-, gicele-, günüle-, ulula- (Gülsevin 1997: 120-121)

Türkiye Türkçesinde

*algıla-, cevapla-, doğrula-, tanıkla-, tanımla-
denetle-, gerçekle-, incele-, yeğle-, yenile-* (Korkmaz 2003: 118-119)

Gagavuz Türkçesinde

alatla-, darsıkla-, dolayla-, durukla-, sözle- (Özkan 1996: 109-110)

Türkmen Türkçesinde

eyele-, gucakla-, sözle-, şırla- (Kara 2001: 29)

Özbek Türkçesinde

bağla-, işle-, sözle-, taşla-, toğrila- (Coşkun 2000: 62)

Kırgız Türkçesinde

baltala-, bayla-, calda-, erkele-, oylo- (Kasapoğlu Çengel 2005: 129-

130)

Kazak Türkçesinde

aqta-, kirle-, mayla-, tazala-, tuzda- (Bayniyazov 2004: 225-226)

Sahaca (Yakutça)da

aççıktaa-, buhuulaa-, öydöö-, tunnaa-, uulaa- (Kirişçioğlu 1999: 51)

Çuvaşçada

avlan-, isle-, semsele-, şuhışla-, tumlan- (Yılmaz 2002: 127-128)

Bu çalışmada ekin ses yapısı, hangi tür kelimelere gelebildiği ve bu kelimelere ne gibi anlamlar yüklediği vb. konular üzerinde durulmayacaktır. Ekin tüm bu özellikleri zaten araştırmacılarımızın birinci dipnotta verdiğimiz çalışmalarında ortaya konulmuştur.

Bu çalışmada +*IA-* ekinin Kırım Tatar Türkçesi edebî dilindeki dikkat çekici bir kullanılışı üzerinde duracağız. Ek, Kırım Tatar Türkçesinde de diğer Çağdaş Türk Lehçelerinde olduğu gibi yukarıda saydığımız çok değişik işlevlerde, çok işlek olarak kullanılmaktadır. Ekin bu çok işlek kullanımları içinde en dikkat çekici olanlarından biri ekin bir yardımcı fiilin görevini üstlendiği örneklerdir. Ekin bu kullanılışı Türkiye Türkçesinde de ve diğer Çağdaş Türk Lehçelerinde de vardır. +*IA-* eki, isimlerin Türkçe yardımcı fiillerle oluşturduğu birleşik fiillere denk fiiller üretmektedir.

Ekin Kırım Tatar Türkçesindeki bu işlevi ile kullanıldığı örneklerden bazıları şunlardır:

aqaretle- [hakaret etmek] (ÖY 97/2), (YD 137/8), (BA 20/2), *arzla-* [arzu etmek] (M 183/4), (M 198/5), *avansirle-* [avans vermek] (KTRL

2005), *azapla-* [1. işkence etmek, zulmetmek 2. aşağılanmak, alçalmak] (BA 42/1), *cezala-* [(I) (birini) cezalandırmak, (birine) ceza vermek (II) tenbih etmek, demek, emretmek] (CN 116/7), *devala-* [tedavi etmek] (YA 44/3), *farqla-* [fark etmek, farkına varmak, görmek] (BAT 25/3), *hayırla-* [tebrik etmek, kutlamak] (ÇYKS 13/3), (YÜA 322/6), (MSU 63/2), (MEYY 10972), *qabaatla-* [(bir şey yapmakla) suçlamak, itham etmek] (ÖY 60/6), (MEYY 139/4), (BA 42/8), *qapqaçla-*, *qararla-*, *mağazala-*, *miqnatisle-* [mıknatıslamak] (KTRL 2005), *mükâfatla-*, *nasiatla-* [öğütlemek, öğüt vermek] (AK 70/15), *nazarla-* [göz değmek, nazar değmek, nazara gelmek] (KTRL 2005), *tabirle-* [1. yorumlamak 2. anlatmak 3. konuşmak] (CN 156/8), *tahminle-*, *taqdirle-* [takdir etmek, tasvip etmek] (CN 74/16), (DM 92/2), *tamirle-* [onarmak, tamir etmek] (SY 85/3), *tarifle-* [1. yorumlamak 2. anlatmak 3. konuşmak] (YD 85/7), (SY 17/11), *tasvirle-* [tasvir etmek, betimlemek], (Kİ 37/13), (ÖY 158/4), (YA 16/1), (YH 183/2), *tayinle-* [tayin etmek, atamak, ayırmak] (SE 118/1), (Kİ 235/4), (YA 129/3), *tebrikle-* [tebrik etmek, kutlamak] (M 43/2), (Kİ 242/8), (YA 134/2), *tedaviyle-* [şifa vermek, şifalandırmak] (YD 122/5), *teftişle-*, *tekmille-*, *teminle-* [sağlamak, temin etmek] (Kİ 179/2), (DM 139/4), (SÇ 20/5), *teñkidle-* [tenkit etmek, eleştirmek] (SY 153/8), *tesirle-*, *ulula-*, *ürmetle-* [saymak, saygı göstermek, hürmet etmek] (AK 83/11), *yamanla-* [yermek, kötölemek] (YD261/7), *zametle-* [zahmet vermek, zahmete sokmak, yorgunluk vermek] (TE 18/4)

Ek hakkında mevcut Kırım Tatar Türkçesi kaynaklarında da detaylı bilgiler bulunmaktadır.⁴ Ancak ekin bu farklı kullanımının nedenlerine dair bilgilere bu kaynaklarda rastlayamıyoruz.

+IA- ekinin bu işlevi ile ilgili Prof. Dr. Zeynep Korkmaz şunları söylemektedir: *+IA eki, dilimize girmiş bir kısım yabancı ve özellikle Arapça sözlerin Türkçeleştirilmesinde de çok işe yaramıştır. Ar. ad ve sıfatlardan et-, eyle-, ol-, ver- gibi yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller, +IA ekindeki “yapmak, etmek, olmak” bildiren işlev genişliği dolayısıyla kolayca karşılık bulabilmiştir. Gerektiğinde +IA eki, çatı eklerinden biriyle de genişletilmiştir: ayıpla- “ta’yib etmek”, ayarla- “ayar etmek”, billurlaş- “tebellür etmek”, bordala- “borda etmek”, defle- “defetmek”, cevapla- “cevap vermek”, denetle- “murakabe etmek”, gururlan- “mağrur olmak”, hafiflet, “tahfif etmek”, hatırlat- “ihtar etmek”, hesapla- “hesap etmek”, kederlen- “mükedder olmak”, kıyasla- “kıyas etmek”, silâhla- “teslih etmek”, tamamla- “itman etmek, ikmal etmek”, telle- “telgraf çekmek” vb.*

⁴ Memetov Ayder (1984), *Praktikum po Grammatike Tatarskogo Yazıka*, Taşkent: Ukituvçi Neşriyat, s.116; İlhan Çeneli (Çev. Mustafa Argunşah) (1997), *Kırım Tatarcasında Yapım Ekleri*, Ankara: TDK Yay., s.39-41; Zühâl Yüksel (2005), *Kırım Tatar Türkçesi Grameri Ses ve Şekil Bilgisi*, Ankara: Semih Eğitim Kültür Yay., s.161-164.

Verilen örneklerin bir kısmı, halkın dilinde, kendiliğinden daha uygun, daha anlaşılır karşılıklar bulma eğiliminin ürünleridir. Ama bugün yazı diline girmiş bu nitelikte türetme söz ve terimlerin bir kısmı da doğrudan doğruya dilimizi Türkçeleştirme gayretlerinin olumlu verileridir: algıla- “idrak etmek”, aydınlat- “tenvir etmek”, aydınlatma “tavzih, tenvir”, ayırma- “tefrik etmek”, ayırma “farklılaşma”, baltala- “sabote etmek”, belgele- “tevsik etmek”, belirle- “tayin etmek”, birleş- “ittihat etmek”... (Korkmaz 2003: 118-119)

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere Korkmaz, bu işlevin nedenlerinden birinin Türkçeleştirme olduğunu ifade etmektedir. Peki bu düşünceye göre ayarla- “ayar etmek” örneğinde ayar ismini +LA- ekiyle ayarla- şeklinde fiilleştirince ayar kelimesi Türkçeleşiyor da et- yardımcı fiiliyle ayar etmek şeklinde ifade edince Türkçeleşmiyor mu? bordala- “borda etmek”, defle- “defetmek”, cevapla- “cevap vermek”, hesapla- “hesap etmek” örneklerinde de aynı durum söz konusudur. Yani ayar kelimesinin Arapça olduğunu halk biliyor da ayarla- şeklinde kelimeyi Türkçeleştiriyor mu? Ya da cevap vermek yerine cevap’ı Türkçeleştirmek için cevaplama’yı kullanmayı mı tercih ediyor? Aynı işlevin sadece alıntı kelimelerde değil Türkçe kelimelerde de görülmesi bu düşüncüyü zayıflatmaktadır. Mesela abayla- fiili “farkına varmak”, aqla- fiili “badana yapmak”, qolayla- fiili “kolay hâle getirmek” anlamındadır. abay, aq ve qolay kelimeleri Türkçedir.

+LA- ekinin bu işlevinin ortaya çıkışında daha kuvvetli bir nedenin olduğu düşüncesindeyim. Bana göre her dilde ve tabii ki Türkçede de birçok dil olayının nedeni olan en az çaba ile anlatma eğilimi ve kolay telaffuz, bu işlevin ortaya çıkışında etkili olmuştur. fark atmak yerine farklamayı, cevap vermek yerine cevaplamayı, hakaret etmek yerine hakaretlemeyi, tahmin etmek yerine tahminlemeyi, deva bulmak yerine devalamayı, mükâfat vermek yerine mükâfatlamayı, karar almak / karar vermek / kararlaştırmak yerine kararlarmayı kullanmak, dilde tasarrufun bir sonucu olmalıdır.

Sonuç olarak +LA- eki Türkçenin her döneminde ve her lehçesinde değişik fonetik yapısıyla ve işlevleriyle işlek olarak kullanılan bir isimden fiil yapma ekidir. Ekin bu çalışmada ele alındığı kullanımı da Türkiye Türkçesinde ve diğer Çağdaş Türk Lehçelerinde vardır. Ancak Kırım Tatar Türkçesinde; ekin geldiği kelimelerin çeşitliliği, zenginliği, sıklığı, ifade kabiliyeti dikkat çekici bir ölçüdedir. Bu durum, Türkçenin kavram karşılama yollarının çeşitliliğini göstermesi açısından son derece önemlidir.

Kaynakça

1. Taranan Eserler ile Yazarların Kısaltmaları ve Bibliyografik Künyeleri

- A K** *Ana Kaygısı*, Rustem Muyedin (1995), Tavriya Neşriyatı, Akmescit
- B A** *Bir Afta*, İbrahim Paşi (1983), Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, Taşkent
- B A T** *Bir Avuç Toprak*, İdris Asanin (1997), Tavriya Neşriyatı, Simferopol
- C N** *Canlı Nişan*, İbrahim Paşi (1998), Tavriya Neşriyatı, Simferopol
- Ç Y K S** *Çok Yıllar Keçken Son*, Rıza Halit (1974), Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, Taşkent
- D M** *Dostluk Meşali*, Şamil Alâdin (1984), Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, Taşkent
- K İ** *Komendantnın İşleri*, Enver Arifov (1990), Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, Taşkent
- K T R L** *Kırım Tatarca-Rusça Lugat*, S.M. Useinov (2005), Simferopol
- M** *Miras*, Zakir Kurtnezie (1991), Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, Taşkent
- M E Y Y** *Menim Enişli-Yokuşlu Yollarım*, Sabriye Erecepova (1995), Tavriya Neşriyatı, Akmescit
- M S U** *Men Sizni Unutmadım*, Emir Faik (1974), Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, Taşkent
- Ö Y** *Ömürlük Yanımdasın*, Uriye Edemova (1977), Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, Taşkent
- S Ç** *Sığın Çokrığı*, Emil Amit (1982), Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, Taşkent
- S E** *Saylama Eserler*, Remzi Burnaş (1994), Tavriya Neşriyatı, Akmescit
- S Y** *Senin Yıldızın*, Seitümer Emin (1994), Tavriya Neşriyatı, Akmescit
- T E** *Tanış Ezgiler*, Yusuf Akim; Cemil Sarıçev; Rüstem Aliyev (1976), Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, Taşkent
- T S S** *Toplar Suskan Son*, Cevdet Ametov (1976), Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, Taşkent
- Y A** *Yenişli Adımlar*, Abdulla Dermenci (1972), Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, Taşkent
- Y D** *Yıldızlarga Doğru*, Ervin Umerov (1983), Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, Taşkent
- Y H** *Yüksek Hizmet*, Şamil Alâdin (1983), Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, Taşkent
- YÜA** *Yürek Ateşi*, Uriye Edemova (1985), Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, Taşkent

2. Faydalanılan Eserler

- Akalın, Şükrü Halûk** (1995), “+IA Ekinin Çatı Ekleriyle Kullanılışı Konusundaki Görüşler ve Ekin Yabancı Kaynaklı Kelimelere Getirilişi Üzerine”, *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993)*, Ankara: TDK Yay., s.92-105
- Altinel, Elif** (2003), *(Türkmençe-Türkçe Sözlük'e Göre) Türkmen Türkçesinde Kelime Yapımı*, Niğde, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.148-155
- Alyılmaz, Cengiz** (2004), *Eski Türkçenin Söz Varlığının Düz ve Ters Dizimi*, Ankara: Kurmay Yay., s.360-365;373-377
- Asanov, Ş. A.; Garkavets, A. N.; Üseinov, S.M.** (1988), *Kırım Tatarca - Rusça Lugat*, Kiyev “Radyanska Şkola”
- Ayder, Memetov** (1984), *Praktikum po Grammatike Tatarskogo Yazıka*, Taşkent: Ukituvçi Neşriyat, s.116
- Banguoğlu, Tahsin** (1995), *Türkçenin Grameri*, 4. bs., Ankara: TDK Yay., s.214-218
- Baykoca, F. Leyla** (2007), *Kuzey Grubu Türk Şivelerinin Karşılaştırmalı Yapım Ekleri*, Niğde, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.119
- Bayniyazov, Ayabek** (2004), *Kazak Türkçesi Grameri*, Ankara: Gazi Kitabevi, s.225-226
- Buran, Ahmet-Alkaya, Ercan** (2007), *Çağdaş Türk Lehçeleri*, Ankara: Akçağ Yay.
- Coşkun, Volkan** (2000), *Özbek Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yay., s.62
- Çeneli, İlhan** (1997), *Kırım Tatarcasında Yapım Ekleri*, Çev. Mustafa Argunşah, Ankara: TDK Yay., s.39-41
- Deny, Jean** (1941), *Türk Dili Grameri*, (Tercüme: Ali Ulvi Elöve), İstanbul: Maarif Matbaası, s.481-483
- Dilek, Sunay** (2005), *Eski Anadolu Türkçesinde İsimden Fiil Fiilden Fiil Yapma Ekleri ve Fonksiyonları*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.19-74
- Eckmann, Janos** (1988), *Çağatayca El Kitabı*, (Günay Karaağaç), İstanbul: Edebiyat Fak. Yay., s.44-45
- Ediskun, Haydar** (1992), *Türk Dilbilgisi*, 4. bs., İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 224-225
- Ercilasun, Ahmet B.** (1984), *Kutadgu Bilig Grameri -Fiil-*, Ankara: Gazi Ü. Yay., s.14-15

- Ercilasun, Ahmet Bican** (2007), *Türk Lehçeleri Grameri*, Ankara: Akçağ Yay.
- Ergin, Muharrem** (1989), *Türk Dil Bilgisi*, 18. bs., İstanbul: Bayrak Yay., s. 170-171
- Gabain, A. Von** (1995), *Eski Türkçenin Grameri*, Çev. Mehmet Akalın, 2. bs., Ankara: TDK Yay., s. 49
- Gemalmaz, Efrasiyap vd.** (2004), *Türkçe Sözlük'ün Ters Dizimi*, Ankara: TDK Yay., s.56-61;103-106
- Gülsevin, Gürer** (1997), *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: TDK Yay., s.120-121
- İlker, Ayşe** (1997), *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil*, Ankara: TDK yay., s.28-50
- Kara, Mehmet** (2001), *Türkmence*, 2. bs., Ankara: Akçağ Yay., s.29
- Karamanlioğlu, Ali Fehmi** (1994), *Kıpçak Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yay., s.46-47
- Kasapoğlu Çengel, Hülya** (2005), *Kırgız Türkçesi Grameri*, Ankara: Akçağ Yay., s.129-130
- Kirişcioğlu, M. Fatih** (1999), *Saha (Yakut) Türkçesi Grameri*, 2. bs., Ankara: TDK Yay., s.51
- Kononov, A. N.** (1941), *Grammatika Türetskogo Yazıka*, Moskva: İzdatelstvo Akademi Nauk SSSR, Leningrad, s.103-106
- Korkmaz, Zeynep** (2003), *Türkiye Türkçesi Grameri-Şekil Bilgisi-*, Ankara: TDK Yay., s.116-119
- Mustafayev, E. M.** (1996), *Büyük Rusça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Engin Yay.,
- Öner, Mustafa** (1998), *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, Ankara: TDK Yay., s.53-56
- Özkan, Nevzat** (1996), *Gagavuz Türkçesi Grameri*, TDK Yay., Ankara, s.121-129
- Şahin, Hatice** (2005), “+LA Türetme Ekinin İşlevlerine Dair Bazı Gözlemler”, Bursa: Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.8, C.8, Yıl:6, s.85-93
- Toparlı, Recep** (1995), *Harezmi Türkçesi*, Sivas: Seyran Yay., s.20
- Uluocak, Mustafa** (2007), *XVIII. Yüzyıl Sefaretnamelerinde Türetme ve İşletme Ekleri*, Bursa, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s.75-82
- Useinov, S.M.** (2005), *Kırım Tatarca-Rusça Lugat*, Simferopol

Yılmaz,Emine (2002), *Çuvaşça Çok Zamanlı Morfoloji*, Ankara: Grafiker Yay., s.127-128

Yüksel, Zühâl (2005), *Kırım Tatar Türkçesi Grameri Ses ve Şekil Bilgisi*, Ankara: Semih Eğitim Kültür Yay., s.161-164

Zeynalov, Ferhat (1993), *Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Dilbilgisi*, Çev. Yusuf Gedikli, İstanbul: Cem Yayınevi, s.226-229